

עומק הפשט

בס"ד, יום ג' פרשת שמיני י"ח ניסן תשע"ח,
בענינא דיומא - חול המועד.

גליון נושא:

דיוני הלכה אקטואליים בסוגיות הנלמדות,
לעורר לב המעיין, ואין לסמוך על הדברים
הלכה למעשה.

'צילום תמונות בחול המועד'

פנינים

'דינר' בחול המועד...

גבירים ונגידים רבים שועי עולם מכל
רחבי הגלובוס, מבקרים בארץ הקודש
בימי החג, בחול המועד יש להם זמן
לשוחח עם העסקנים ברוגע, כאשר כל
השנה צריך לעבוד קשה להשיגם
ולקבוע פגישה...

מעשה שהיה בישיבת מיר, שערכה
דינר בחול המועד, ובאו לשם גדולי
הדור וגבירים מחוץ לארץ, ושלח ראש
הישיבה הגר"ח שמואלביץ זצ"ל
להגרי"ש אלישיב זצ"ל האם מותר
לצלם אירוע זה, כיון ששולחים לגבירים
את התמונות האלו למשוך את ליבם
למען הישיבה. והשיב הגרי"ש אלישיב
זצ"ל שמותר לצלם, שנחשב כדבר
האבד.

על דרך זה, רבים מהפוסקים מתירים
לצלם כשיש לו צורך מוצדק, שאם לא
יצלם הוי 'דבר האבד', שמאורע זה לא
יחזור על עצמו כגון היוצאים לטיול או
משתתפים בשמחה משפחתית וכדומה.

וראה בעלינו לשבח שההיתר שייך רק
באירוע התרמה כביר, או מעמד נדיר
שלא יחזור על עצמו. אבל צילום
בטיולים ראוי להחמיר ולאסור. ❖

מפני קדושת המועד

צלם בבקשה: השאלה ידועה, כאשר משתתפים
במסיבת חג בצל הקודש, מפגש משפחתי (ביזיט
בלע"ז), נוסעים לטיול בחול המועד, וכדומה,
ורוצים להנציח את האירוע על ידי תיעוד במצלמה,
האם מותר לצלם ולהסריט, או לא?

בפרט השנה שנת תשע"ח שימי חול המועד
ארוכים ביותר, שבוע שלם (ברוב השנים יש 'שבת
חול המועד'), ויותר נוגע למעשה נדון זה!

בשאלה זו נחלקו גדולי הפוסקים, בדור הקודם
לגבי 'מצלמת פילים', ובדורנו לגבי 'מצלמה
דיגיטלית'. יש אוסרים בתוקף לצלם תמונות בחול
המועד, משום איסור - כותב, רושם, צובע, בונה -
מצד הדיסק, בונה של החזו"א, מכה בפטיש, עובדין
דחול, ועוד. ויש מתירים לכתחילה לצלם תמונות
בחול המועד 'לצורך המועד', או לצורך 'דבר האבד'.
בפרט בזמננו שאינו מעשה אומן, שכל אחד יודע
היום איך לצלם. ולדבריהם, במצלמה דיגיטלית עוד
יותר מסתבר להקל, שאין איסורו ברור.

1. דעת האוסרים

אינו דבר האבד: לדעת החזו"א זצ"ל והג"ר ניסים
קרליץ שליט"א (חוט שני חול המועד עמוד רמט,
עדות רבי אברהם וולף) אסור לצלם תמונות בחול
המועד. והוסיף, שהאיסור בתוקפו אפילו אם יש
כעת הזדמנות מיוחדת לצלם מעמד או מאורע
מיוחד, שלא יחזור על עצמו, שאין זה 'דבר האבד'
ואסור. הג"ר חיים גריינמן זצ"ל הקפיד מאוד על
אלו שבאו לצלם אותו בחול המועד, ואמר "כיצד
ניתן להקל, לאחר שהחזו"א החמיר, גם בענין חשמל, וגם בענין חול המועד"?! (אמנם בסוף ימיו
היקל יותר).

הגרי"ז מבריסק זצ"ל (הגדה של פסח 'מבית לוי' עמוד ערה) היה מוחה על המצלמים תמונות בחול המועד, ואמר שהעושה כן עליו לחוש משום 'מבזה את המועדות'. וכן **הג"ר מאיר ברנסדורפר** זצ"ל אסר לצלם תמונות בחול המועד.

הג"ר ישראל יעקב פישר זצ"ל, לא התיר לצלם, מכל מקום כאשר היה רואה אחרים מצלמים לא היה מוחה, וכדרכו שלא העיר לשום אדם כי אם בפעמים נדירות ממש, אכן לא היה ניחא ליה שמצלמים בביתו כשהיו מגיעים אורחים ורצו לצלם כמדומה שבביתו היה עוצר בעדם, אך ברחוב לא היה מעיר וכדרכו (מ.א.).

כתב **בארחות רבינו** (חלק ב עמוד קכב), יש מבארים שטעם האיסור של החזו"א, משום 'מעשה אומן'. [לפי טעם זה, יתכן שהאיסור של החזו"א שייך רק בצלם המתעד באופן מקצועי, אבל הדיוט שמצלם במצלמה סטנדרטית אינו 'מעשה אומן'. בפרט כיום שנפוץ מצלמות בידי כל אדם, קשה להגדירו כ'מעשה אומן'], ויש שפירשו טעם האיסור של החזו"א משום שצילום הוא כמו 'כתיבה'.

והוסיף בחוט שני, לגבי המצלמות הדיגיטליות שרואים מיד את התמונה במסך, יש טוענים שנחשב כצורך המועד, אבל באמת אינו מוכח, ויתכן שאינם נחשבים כצורך המועד. ומסתפק האם שמחת יום טוב מועטת כזאת מתירה לעשות מלאכה.

שמעתי אומרים בדרך צחות, לפי דעת האוסרים ללכת לכותל המערבי בשבת (הובא בהרחבה בעומק הפשט גליון 68), יש חשש איסור בהליכה לכותל בימי חול המועד, כי 'ניחא ליה' בכתיבה של המצלמות אבטחה, וצריך להפעיל את ה'מצב שבת' - גם בימי חול המועד.

2. לא לצלם, אינו דבר האבד!

דבר האבד: מבואר ב**שו"ע** (סימן תקלז סעיף א) שמותר לעשות בחול המועד מלאכה שהיא בגדר 'דבר האבד'. שורש ההיתר מסביר ה**ריטב"א** (מועד קטן דף יג.) שכל האיסור לעשות מלאכות במועד הוא בכדי שלא יטרח וימעט בשמחת הרגל, וממילא דבר שהוא צורך המועד או שהוא דבר האבד הותר, כדי שלא יצטער על הפסדו ויתבטל משמחת יום טוב.

בהמשך המסכת מוסיף ה**ריטב"א** (מועד קטן דף יח:), שמותר לישא אישה בחול המועד כי נחשב 'דבר האבד', כי 'שמא יקדמנו אחר ברחמים', ואפילו שאסור להרוויח או לקנות סחורה, אבל אשה נצרכת לגופו ולתשמישו, והרי זה כבתים עבדים ובהמה שמותר, ועוד 'שמא לא ימצא כמוה'.

על פי הגדרת 'דבר האבד', כותב **הג"ר ניסים קרליץ שליט"א** (חוט שני), שאי אפשר להתיר צילום תמונות במועד משום 'דבר האבד', כי אין הפסד בגוף החפץ עצמו, אלא הוא רק רוצה להנציח איזה מעמד מסוים בתמונה, ואינו נכלל בהיתר של 'דבר האבד'.

ויש להוסיף (ד.ל.), בשלמא באשה מפסיד את זיווגו הראשון, והוא בעל האבידה, אבל מניעת תמונה, אי אפשר להגדיר זאת כ'דבר האבד', וכי יחסר לו כלום כשלא יהיה לו תיעוד של המאורע המסוים? ואין זה אפילו בכלל מניעת הרווח, כי אם ביטול הנאה, ומי ילך להתיר איסור בונה של החזו"א בגלל צורך קלוש כזה?

כעת מובן היטב הוראת **הג"ח קנייבסקי שליט"א** (שונה הלכות תורת המועדים סימן תקמה אות א), ש'דבר האבד' בתמונה הוא רק כשיש הכרח לצלם, כגון באופן שנאלץ לנסוע לחו"ל ואין אפשרות לחצות 'ביקורת גבולות' בלי תמונת דרכון - פספורט, או כגון צילום רפואי חיוני.

3. דעת המתירים

הרבה מגדולי הפוסקים התירו לצלם בחול המועד משום 'דבר האבד'. לדעת **הגרש"ז אויערבאך זצ"ל** (הליכות שלמה מועדים א פרק ט הערה 138) מותר לצלם במצלמה בחול המועד כשנמצאים בטיול או בביקור קרובים וכדומה, כיון שנחשב דבר האבד, כי אינו מזדמן לו מאורע כזה בשאר ימות השנה. ומאריך לבאר שם, מדוע הצילום בפילים אין כרוך באיסור בונה (אין בדבריו התייחסות לתמונה במצלמה דיגיטלית). וכן **הג"ר יעקב בלוי זצ"ל** התיר לצלם תמונות בחול המועד.

גם **הגר"מ פיינשטיין זצ"ל** (בפסקיו להלכות חול המועד) התיר צילום תמונות, שאינו בגדר מלאכה ונחשב לצורך המועד במה שמתענג בו. והתיר אף לצלם במצלמה שהתמונה יוצאת מיד,

ואף שאסור לפתח בחול המועד, מכל מקום כאן הרי הצילום מותר, והתמונה יוצאת ממילא. וכן נקט להתיר בקובץ דרכי הוראה (חלק ג עמ' פ) דאין צילום והקלטה אסורים כלל, דאין בהם טירחא כלל ובעיני בני אדם אינם מלאכה אלא הנאה, ואין לחדש איסור במה שלא אסרו הקדמונים, שלרוב הפוסקים איסורו מדרבנן, ומותר לצלם בין במצלמה רגילה ובין בפולרויד (מצלמה שמדפיסה את התמונה מיד).

מטעם דבר האבד התיירו גם הגר"צ אבא שאול זצ"ל (אור לציון חלק ג פרק כד הערה ח), הגר"ש ואזנר זצ"ל (קובץ מבית לוי חלק א הלכות חול המועד אות כג), שו"ת באר משה (חלק ז סימן מ), מועדים וזמנים (חלק ז סימן קנד), הגר"ש אלישיב זצ"ל (לשכנו תדרשו חלק א עמוד רחצ אות צג, מבקשי תורה חוה"מ סימן קו אות פד, אשרי האיש אורח חיים חלק ג פרק ט אות כ).

אינו מעשה אומן: מידי חול המועד נפגש האדמו"ר מגור שליט"א, עם האדמו"ר מרחמסטריווקא שליט"א (מנהג זה נמשך כבר כמה דורות), שנה אחת עלה הנדון האם מותר לצלם תמונות בחול המועד, הגיב האדמו"ר מגור שליט"א שמותר, כיון שלא נחשב 'מעשה אומן' כי כל אחד יודע לצלם, ולצורך המועד מותר כיון שאינו מעשה אומן (י.ז.ו.).

באור לציון (או"ח חלק ג פרק כד הערה ח) נימק הטעם שצילום במצלמה מותר, כיון שהוא מעשה הדיוט, ומעשה הדיוט מותר בחול המועד כמבואר בשו"ע (סימן תקמא סעיף א). ויש להעיר דשם כתב המשנה ברורה (ס"ק א) שרק לצורך המועד מותר מעשה הדיוט, נמצא גם לטעם זה סיבת ההיתר כשיש לו צורך שאם לא יצלם, היום יעבור ולא יוכל להשלים. עוד יש להעיר שלפי טעם זה אין להקל בצלם מקצועי.

עוד כתב באור לציון (שם) שעצם הצילום אינו מלאכה גמורה, שכן אין כאן תיקון מנא גמור שהרי צריך עדיין לפתח את הפילים וכל זמן שלא פיתח אותם לא הושלמה המלאכה. [יש לדון האם טעם זה שייך במצלמה דיגיטלית, שהרי מיד בגמר הצילום כבר ניתן ליהנות מן התמונות גם ללא פיתוח הפילים].

כתב שאינו מתקיים - בספר הלכות חול המועד (בעלסקי, פרק טו אות ב) העיד ששמע מהגר"ר יעקב קמינצקי שבתחילה סבר שאין לצלם כלל בחול המועד, אולם אחר זמן חזר בו ופסק שמותר לצלם במצלמת פילים, וכל שכן במצלמה דיגיטלית שהתמונה אינה נדפסת ואין בה כתיבה המתקיימת. וכמבואר ברמ"א (סימן תקמא סעיף ז) שיש להקל בכתב שאינו מתקיים. וכן התייר בשו"ת באר משה (חלק ז סימן מ) לצלם בחוה"מ בשמחת בר מצוה, פדיון הבן, שמחת אירוסין, שמותר כיון דמעשה להצטלם אינו מעשה אומן ואינו מלאכה דאורייתא, כי לא נראה שום אות ורשימה ממשיית על הפילים, וגם הוי ממש דבר האבד למשפחה, ושמחה רבה בכל בית אב שיהיה נשאר זכרון טוב משמחת הבית.

4. פיתוח תמונות

גם המתירים לצלם, אסרו את פיתוח התמונה, כמבואר בדברי הגר"מ פינשטיין זצ"ל והגר"ש ואזנר זצ"ל (קובץ מבית לוי), והגר"ש אלישיב זצ"ל והגר"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל (במקורות שהובאו לעיל). ואף על ידי גוי אסר הגר"ש לפתח את התמונות, ואף אם טוען שיהיה לו שמחת המועד מזה, כי שמחת המועד היא ללמוד תורה. וכן מסיק בפסקי תשובות שאין היתר לפתח תמונות בחול המועד.

מצלמה דיגיטלית

5. הסברא להקל בצילום דיגיטלי

מצלמת מדפסת: כתב הגר"י קמינצקי זצ"ל וכן נקטו הרבה פוסקים, שאין להקל במצלמת פולרויד המדפיסה את התמונה מיד עם הצילום, כי שימוש במצלמה כזו היא כתיבה בחול המועד. מאידך הגר"מ פינשטיין זצ"ל (פסקי הלכות סוף ספר הלכות חוה"מ אות לא) היקל גם בזה, שאינו מעשה אומן ומותר לצורך המועד שמתענג בו, ואין זה נחשב כתיבה כלפי חול המועד.

שמעתי מתלמיד חכם מופלג שליט"א, שבצילום דיגיטלי הנפוץ בזמננו יתכן שגם לדעת החזו"א מותר, שכן יכול להשתמש וליהנות מהתמונות בחול המועד עצמו. וחלק בלתי נפרד מחוויית הטיול המשפחתי, הוא לצלם תמונות ולבדוק ולראות וכו' בעסק שלם, כמו שמותר לנסוע עם רכב ולהדליק את האור, כך גם מותר לצלם (א.ב.).

גדר ההיתר: בדעת המתירים יש שני נוסחאות, רוב הפוסקים לא רצו להקל סתם צילום, כי אם מאורע חשוב מיוחד במינו, שאם לא יצלם הוא בגדר דבר האבד. אכן יש מגדולי הוראה שהקילו יותר מזה שכל צילום שהוא מותר, שכיון שעושה את התמונה מוכח שהוא רוצה את זה הרי יכול ליהנות ממנו במועד, כמו שלא צריך לחשוב פעמיים לפני שמדליקים את האור בחול המועד, וכדומה.

מאידך שמעתי מגדולי הוראה שליט"א שיש לאסור בדיגיטלי, שכיום כתיבה במצלמה הוא כתיבה גמורה, ומוצלחת יותר מכתיבה בעט, ואין היתר לצלם תמונות לצורך של מה בכך.

תמונה אחת: בספר אבני ישפה (חלק ח סימן צז אות ז) כותב תנאי מעניין להיתר צילום תמונות במצלמה דיגיטלית בחול המועד, שצריך להקפיד שבכרטיס זיכרון הפנימי יש לפחות תמונה אחת, ואז מותר לצלם בחול המועד. והוכיח דבריו מסברת הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (שמירת שבת כהלכתה חלק ב פרק סו הערה ריא) שאם כותב על דיסקט ממוחשב איסורו משום בונה, כי בכך הופך אותו מחומר שאין לו ערך לחומר בעל ערך, מחמת שיש בפנים קובץ וניתן להשתמש בו. ולכן אם יש כבר תמונה אחת כבר היה בעל ערך קודם.

ילדים: יש לדון בילד שמצלם רק לצורך תחביב ומשחק שהוא נהנה בצילום, האם זה כבר נחשב צורך שמותר להתיר מחמתו לצלם, אף אם אין לו כל צורך ולא הוי דבר האבד. שיתכן מאוד להקל אצלו כיון שלגביו הדבר נחשב שמחת יום טוב, אף שאינו דבר האבד לגביו. והורה אחד מגדולי המורים שליט"א שאינו מוחה בילדים המצלמים, כי נטיית לבו שמותר, אולם אינו רוצה לפרסם זאת כהיתר גמור.

סיכום הגיליון:

דינים העולים

מצלמת פילים: נחלקו גדולי הדור הקודם לגבי מצלמת פילים, יש אוסרים בתוקף לצלם תמונות בחול המועד, ויש שהתבטאו שהרי זה בכלל 'מבזה את המועדות'. מאידך הרבה פוסקים מתירים לצלם בחול המועד, כגון תיעוד מאורע מיוחד שהוא בגדר 'דבר האבד'.

לכל הדעות מותר לצלם ולהדפיס תמונות - באופן שהתמונה נצרכת לצורך המועד עצמו, כגון תמונה לדרכון, או לצורך רפואי חיוני.

מצלמה דיגיטלית: במצלמה דיגיטלית; נחלקו פוסקי הדור, יש אוסרים כמו בפילים, ואדרבה גרע טפי מפילים שזה כתיבה גמורה, ויותר יפה ומוצלח מאשר כתיבה בעט. ויש מתירים למרות שאוסרים בפילים כי בדיגיטלי יש לו תועלת והנאה מהתמונות בחול המועד עצמו, והרי זה בכלל ההיתר של 'צורך המועד', ואם אין לו צורך גדול כי אם משחק ותענוג בעלמא, נחלקו מורי זמננו האם גם זה בכלל ההיתר של 'צורך המועד'.

עומק הפשט'

נייד: 052-7687405 | פקס: 02-6507823 | 5047867@gmail.com

הנושא לשבוע הבא;

מה מברכים על 'סוכריות חמוצות אש' של חברת 'פשקס'?

אפשרות להנצחה; לע"נ, לרפו"ש, לישועה, וכדומה!

ניתן לשלוח - רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדריים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.
וכן בקו הצדקה 073-2757000 יש להקיש עבור קוד 1529.